

Resolucija: renovacija ali revolucija?

Marko Stabej

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

marko.stabej@ff.uni-lj.si

Nacionalni program za jezikovno politiko 2012-2016

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007-2011

Do 2010: [nekaj manjših pripravljalnih študij](#)
(naročnik *Služba za slovenski jezik pri MK*)

2011: Osnutek novega [nacionalnega programa za jezikovno politiko](#) 2012-2016

Nacionalni program za jezikovno politiko 2012-2016

Uvod

Okvir programa za jezikovno politiko

Jezikovnopolitična vizija

Nosilci dejavne jezikovne politike

Trije med seboj usklajeni, samostojni in celoviti jezikovnonačrtovalni nacionalni programi:

- 1) nacionalni program za jezikovno izobraževanje;
- 2) nacionalni program za jezikovno opremljenost;
- 3) nacionalni program za formalnopravni okvir jezikovne ureditve Republike Slovenije.

A Jezikovno izobraževanje

Splošni cilji in ukrepi

Slovenščina kot prvi jezik

V RS

Zunaj RS

Slovenščina kot drugi in tuji jezik

Jeziki manjšin in priseljencev v RS

Tuji jeziki

Govorci s posebnimi potrebami

Jezikovna ureditev slovenskega visokega šolstva in znanosti

B Jezikovna opremljenost

Uvod

Jezikovni opis

Standardizacija

Večjezičnost

Jezikovne tehnologije

Digitalizacija

Govorci s posebnimi potrebami

C Formalnopravni vidiki slovenske jezikovne politike

Opis jezika

Cilj: Opis sodobne slovenščine, prilagojen govorcem z različnimi zmožnostmi na različnih stopnjah izobraževanja in z različnimi jezikovnimi potrebami.

Ukrepa:

- Sprejetje temeljnih usmeritev glede razvoja sodobnih jezikovnih priročnikov (5-10 let) na nacionalni ravni, ki akterjem na tem področju zagotavlja enakopravno soudeležbo pri vnaprej določenem mednarodno primerljivem razvoju. Program predpostavlja, da se s strani financerjev programa ustanovi nadzorno telo, ki skrbi za izdelavo programa, njegovo izvajanje ter za koordinacijo različnih virov financiranja. Program razvoja sodobnih jezikovnih priročnikov za slovenščino se sprejme najkasneje v roku enega leta od sprejema resolucije in nato dosledno izvaja po sprejeti dinamiki.
- Oblikovanje prosto dostopnega spletnega portala z vsemi obstoječimi jezikoslovnimi podatki o sodobni slovenščini, namenjen splošnim uporabnikom in strokovni javnosti.

Nosilci: ARRS, MVZT, MzK, MŠŠ.

Standardizacija jezika

Cilj: Izvajanje dejavnosti, s katerimi bodo govorcem slovenščine in tujim govorcem, ki se želijo naučiti slovenščine, zagotovljeni vsi pogoji, da se sporazumevajo v skladu z jezikovnim standardom.

Ukrepi:

- Sprejetje temeljnih usmeritev glede razvoja sodobnih standardizacijskih priročnikov in servisov, predvsem v luči novih medijev in spremenjenih navad uporabnikov standardizacijskih pripomočkov. Program razvoja sodobnih jezikovnih priročnikov za slovenščino se sprejme najkasneje v roku enega leta od sprejema resolucije in nato dosledno izvaja po sprejeti dinamiki.
- Vzpostavitev svetovalnega telesa, ki deluje prek organiziranega spletnega portala.
- Posodobitev kodifikacije v skladu s posodobljenim jezikovnim opisom.

Nosilci: ARRS, MVZT, MzK, MŠŠ.

Pravopis, *manj* kot predpis

Jezikovna norma knjižnega jezika je nasvet, ne obveza – in predvsem temelj osnovnega dogovora med pišočimi, nikakor ne zakon, ki bi moral biti brezpogojno izpolnjen.

Breda Pogorelec, Slovenski knjižni jezik – norma in življenje, 2003

Pogorelčeva je – izhajajoč iz trditve , da je pravilo kljub svoji usmerjevalni naravi le odraz dejanskega stanja v jeziku – zavrnila apriorno nedotakljivost pravopisnih načel ter se zavzela za zmanjšanje avtoritativne veljave pravopisnega priročnika, saj bo “zlasti dobro rabil v glavnem tistim, ki ga bodo znali uporabljati kritično”.

Helena Dobrovoljc, Pravopisje na Slovenskem, 2004, str. 80.

N. V., skoraj 4 leta:
MAORICA

N. N., 22 let, kandidat za poklicnega gasilca:

Gasilec je oseba, ki svoj poklic prinaša tudi domol.

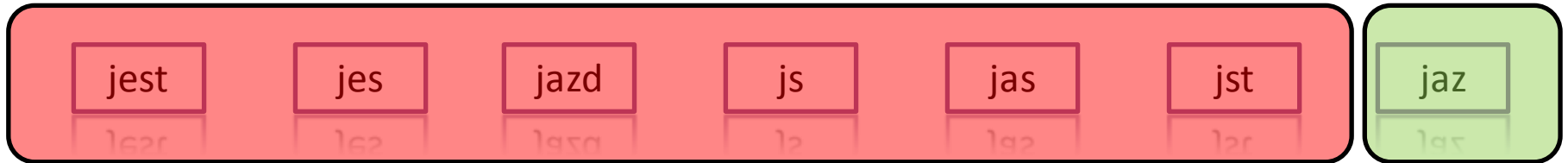
- delovanje ABS in [ESC](#) (ESP in podobno ...)

Minute za jezik, RTV SLO

Standardizacija (in tradicionalno šolsko učenje standardne) pisne različice jezika:

1. domneva: Za javno (pisno) rabo možna in smiselna **samo ena** standardna oblika jezikovnih sredstev.
2. domneva: Javni diskurz se žanrsko/zvrstno **ne** ločuje po različnih pisnih oblikah jezikovnih sredstev, ampak je glede tega **enoten**.
3. domneva: Raba **standardne** oblike jezika je dokaz dobre izobraženosti (in drugih pozitivnih vidikov) sporočevalčeve identitete, zagotavlja njegovo verodostojnost ipd.
4. domneva: Dobra **standardizacija** jezika legitimizira jezikovno in narodno skupnost in ji zagotovi ustrezno mesto na mednarodnem prizorišču

Sklenitev pravopisnosti

(Pisanice, 1779)

KRAYNSKA DUSHIELLA
SHELLY TUDI SVOJ DIKZIJONARJUM
IMETI.

Lubizhki teh Modriz! katire sem rodila,
Katire marnu sem jest s'wello sladnostjo
Dojila, k'tire sem s'trudno roko redila,
Sredila tudi gor ne s' nifhejsli zhaftjo
Katiri

Katiri ste mi vi moje sejnze obvyli
S'zhaftitem Lorbarjam, katiri ste me vi
Tem drugem materam shis vso enako st'rii:
Katiri vfdigneli ste me verh te zhafty,
Vam hvalla bod'fatu; al she letu mi st'rite:
Sa kar vam shelle jest moje na snanje dan,
En'Besednishe vi mi marnu skup slofhite,
De tega nimam jest, Tu je she meme sram,
Vi bodite molhji! vi mujo si v'famite,
Stopite urnu skup, ter pomenite se;
To pravopisnost bersh med sabo vi sklenite,
V'ti mor'te narpoprej vi fastopiti se.
Vam je moj Jelik snan; snane njega lestnušte,
Snanu wogatstvu tud'njegoveh besedy:
Snan njega glas, snane vam so njega skrivnušte,
Snani, de njemu zel berazhit'treba ni.
Skafhite, de on nezh po ptujem'nafdihuje.
De Nemz krivizhnu 'ga f'en'ga tatú dolfhy,
Ter, de navrednu on se njemu posmehuje.
Ke f'en'ga revneka nasramnu 'ga derfhy.
Sadosti on ima sam v'svojev koreninah,
De vse, kar treba je, samore frezh'lohku,
Obilnu najde on vse sam v'svojev lestuinah,

Kar

Kar doschmalo' smo derfhalli fa teshku.
Sem marnost! Sem us trud Synovi! obbernite,
Tukej obilnu se svity Kraynsku flatú:
Tukej faloge si vi le samú koplite,
Tukej vi najdete vse vam lubu blagu.
Tu je, kar vóshem jest, de b'vi si skupfbiralli
Tu, po katirem' jest gorézhla hrepenim.
Tul is koga de vi be mi Krono svesfalli:
Tu! po katirem' jest shelne roke mollim.
Synovi! Mate sem, Mater obwogatiti
Nekar o! nej nabo vash put vam pregrenak.
Synovi! Mate sem, Matet zhaftito st'riti
Nekar o! nej nabo vash trud vam preteshah'
Stopite skup, ter si naspruti pomagajte,
Sazhetek je teshak, tu dcllu bo lohku
Stopite skup, ter le blagu si posvoj'vajte,
O vam je, more bit', tud' tu she preteshku?

(15)

MILA

En' Besednishe vi mi marnu skup floshte,
De tega nimam jest, Tu je she meme sram,
Vi bodite moshji! vi mujo si vlamite,
Stopite urnu skup, ter pomenite se;
To pravopisnost berish med sabo vi sklenite,
V'ti mor'te narpoprej vi fastopiti se.

Jožef Muršec, Slovenija 1848, št. 27

Prostim ino ponemčanim Slovencom po mestih,
tergih, gradih ino po nemških mejah

*Kratka poverhna primera, kateri jezik je boljši ino
popolnejši, ali slovenski ali nemški?*

2. Gledè nemškiga pravopisa.

Nemec ima za Englezom in Francozom naj bolj nespametni, spačeni, zmešani ino težavni pravopis, kteriga se šolar skozi pet, šest let — vsaki tjeđen po dve ure uči, pa še se ga vunder ne nauči. Njihovi učeni so v ti reči sploh čres endruga — ino se ne bodo zložili do Nikolovega dnè. — Kar jim to nemno težavo dela, je, da more roka čerke pisati ino pamet pomniti, kterih uho v besedi najně ne čuje ino nigdar razločiti nemore. Nemec reče n. p. „folkomen t. j. popolnoma, ino tudi ne čuje drugači, pisati pa mora: vollfemmen, tedaj v, 2 l ino 2 m, kterih ne čuje — ino tako 1000 krat ino 1000 krat, kar se torej vse na pamet pomniti mora. Tako n. p. čuje: di muter - mati, piše pa: die Mutter

den fetern - očelom	"	"	den Vätern
" den fetern - mastejšim	"	"	den Fettern
" den fetern - stricam	"	"	den Wettern
" dise vare - ta roba	"	"	diese Waare
" di varen - pravi	"	"	die Wahren
" hajrat - ženitva	"	"	Heirath
" hajmat - kositva	"	"	Heumath
" lere - praznota	"	"	Leere
" lere - nauk	"	"	Lehre
" flisen - tečti	"	"	fließen i. t. d.

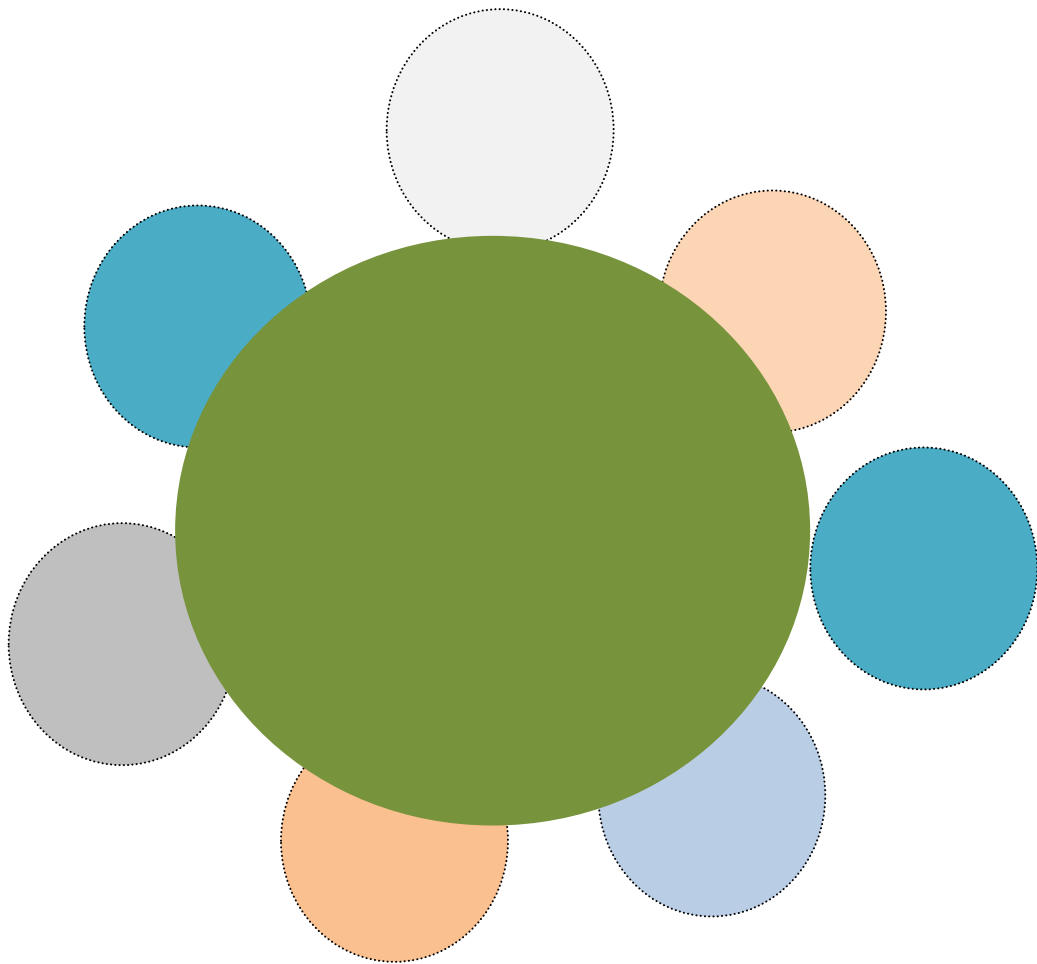

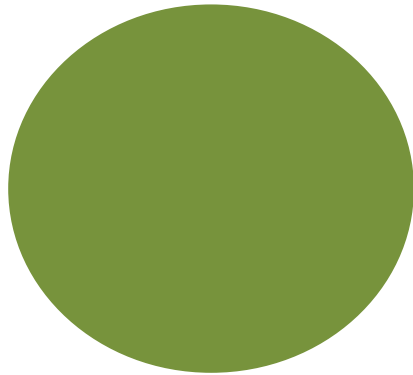
kakor pa vedno čerke piše, katerih ne izgovarja, tako izgovarja na sproti glase — tudi naj bolj zbrihani Nемеc, katerih nikoli ne piše. Sploh govori št ino šp piše pa samo st ino sp. Postavim: Verstand - Verstand, ich štand - ich stand, Sprache - Sprache, Sprung - Sprung, Mensch - Mensch, kako bedasto! To je guba časa ino truda.

Kako lepo ino lahko je oboje pri nas. Slovenci skoro povsodi do sledne čerke ravno tako govore, kakor je prav ino po pismi. Naš pravopis, naj boljši med vsemi na sveti, je tako lahek, da se ga v 5 minutah vsaki nauči. Nigdar ne podvojimo čerke, nobene ne pišemo, ktere ne čujemo, vsigdar na tenko čujemo, ktera mora biti ino pišemo vse z malimi čerkami, kakor vsi drugi narodi razun Nemca, kateri si hoče z velikimi čerkami ino besedami pogrešano veličino dostaviti!

Ta blaga lastnost našega govora ino pravopisa je nam velika pripomoč ino sreča. V kratkim ino brez velikega truda se šolar svojega jezika ino spisa popolnoma nauči, dovolno časa še mu ostane za druge lepe potrebne vednosti ino jezike, za ilirskega, nemškega, laškega . . . , med tim, ki Nемеc dolge leta na svojem jeziku ino pravopisu kuje ino kleple, pa še ga ne skleple.

Po pravici! reči se sme, da slovenski učenci v svojim maternem jeziku v 3 letih več opravijo, ko nemški v svojem v 5 letih! Ta srečna okolnost bo našem narodu pomagala v kratkih letih zamujeno dostaviti ino druge v vednosti ino izobraženosti prekositi, da njim bode luč ino izgled.

Razno

Usmerjenost, specializiranost jezikovnih priročnikov ali skupni splošni priročnik (spletni, knjižni, hibridni) za pisanje (in govorjenje) v knjižnem jeziku?

So jezikoslovna dela za jezikoslovce ali za govorce in govorce?

Slovenščina kot posebno težak, zahteven jezik, ki se ga je zelo težko naučiti in se ga le redko kdo nauči ...

Avtomatizacija urejanja površinske podobe jezika – rešitev ali pogreb?

(Umetna) dilema

Pravopis v:

a) spoznavni, psiholingvistični razsežnosti:

Na kakšen način pisna variantnost (na različnih ravneh oblikovanja besedila) dejansko vpliva na hitrost dojetja informacij, na besedilno razumljivost ipd.

b) simbolni, sociolingvistični razsežnosti:

Bi moral biti pravopis namesto pri slovenščini obravnavan pri predmetu državljanska vzgoja in etika?